

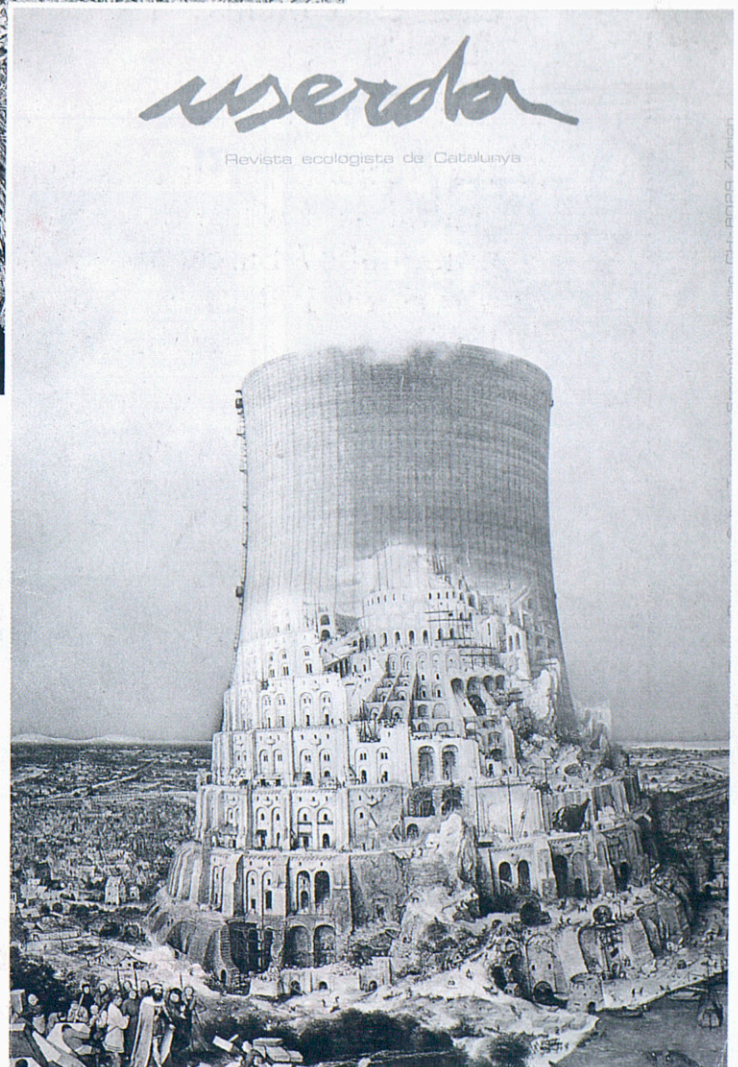
Quinze anys de revistes ecologistes a Catalunya

Una cinquantena de capçaleres han anat naixent i morint des que l'estiu de 1977 *Alfalfa* i *Userda* van donar el primer pas

—Jordi Bigas—

Per què no hi ha una revista ecologista catalana? Aquesta pregunta no té una resposta senzilla. L'únic que sabem és que des de l'última restauració borbònica, a Barcelona han fracassat diferents intents de consolidar una revista periòdica catalana dedicada als temes ambientals. Així i tot, s'han dut a terme experiències comunicatives suggerents i útils als objectius immediats dels sectors ecologistes. A més a més, a Catalunya s'han editat revistes com *Alfalfa*, *Userda*, *Terra Verda* i *Bicicleta*, totes elles impulsades per equips de redacció no professionals, sense estructures empresarials, però amb una gran voluntat d'acció.

El que s'anomena moviment ecologista, com qualsevol corrent de pensament i acció, necessita d'instruments comunicatius per donar a conèixer els seus punts de vista programàtics i dir-hi la seva respecte als problemes polítics i socials, a banda de donar suport a les seves campanyes i objectius; sobretot quan els mitjans de comunicació convencionals resten tancats i

— **La seva evolució fa que ja no puguin ser contemplades només com a mitjans de premsa militant** —

L'Ecologista
Organ informativo del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa

D.L. PM-63/1985 Núm. 7 / Estiu de 1982

La incineració dels residus sòlids de Mallorca suposarà llençar a l'atmosfera 400 Tm de gasos tòxics cada any

El Pla Director de Residus Sòlids elaborat per la Conselleria d'Indústria del Govern Balear preveu la incineració de la totalitat dels residus sòlids de Mallorca, uns 400.000 Tm cada any. El Pla contempla la creació d'unes estacions de tractament i reparació per tota l'illa, a fi de compactar els residus sòlids de ser conduïts a la nova planta incineradora que serà necessària construir.

El Pla va ser aprovat pel Govern l'any 81 i el passat mes d'abril s'adjudicà la seva execució a una agrupació d'empreses encapçalades per GESA. Aquest Pla ha provocat una gran preocupació ecològica que suposa cremar els residus.

Incinerar els residus suposa destruir una gran quantitat de recursos encara aprofitables. Un percentatge elevadíssim del que se pensa cremar es podria reciclar per fabricar nous productes. Diferents es comencen a carregar a base de paper i desenes de tones de vidre i plàstic. La incineració però, la Subsecretaria del Reciclaje i de la Reutilització pot ser un cop mortal a la propera aquest projecte.

perillosos diòxids, dibenzofurans, PCBs, etc. incinerar 400.000 Tm de residus cada any podria suposar emetre a l'atmosfera 400 Tm d'aquests perillous agents.

Per altra banda, les cendres de la combustió poden representar un volum de residus tòxics perillosos equivalent al 20-25% dels residus que es volen eliminar. El seu abocament comporta problemes ecològics i ecològics sovint més greus que l'abocament directe dels residus urbans inicials: se produïen recombinacions químiques imprevedibles i filtracions a les aigües subterrànies.

La incineració, a més de ser un desastre ecològic, és econòmicament costosíssima. Pel increment de forma atmosfèrica el preu que paguen els ciutadans actualment per la recollida dels fums. La recollida, actualment, per més de 10.000 milions de pessetes. El pla projecta inicialment valorar en 6.000 milions, a més de ser un molèstia, perquè, com a mínim, sospitar que els seus autors són forja incompetents en matèria econòmica.

Userda
Año 1, número 1, Noviembre 1977 60pts.

Movimiento Libertario en Italia
ECOLOGISMO Y REVOLUCION

LOS PRESOS SIGUEN

indiferents als seus valors. Però quan parlem de la premsa ecologista no parlem exactament de premsa militant. Parlem d'una proposta global civilitzadora que pretén dur endavant una revolució ambiental per plantar cara al desgavell ambiental fruit d'un model industrial d'impacte planetari. Tampoc no parlem d'un estil uniforme, perquè tota aquesta revolució ambiental és impulsada per una nebulosa, per una conspiració sense comitè central, i ni tan sols té un programa de presa de poder i de transició.

Les primeres publicacions ecologistes neixen paral·leles a l'adveniment de les llibertats democràtiques, i en poc temps arriben a conformar canals de distribució no convencionals, i fins i tot a treure el nas als quioscos. Aquest recorregut més o menys cronològic no pretén parar a totes les estacions ni citar totes les capçaleres. Per redactar-lo, a petició de la redacció de *Capçalera*, m'ha ajudat molt poder consultar el fons documental de Francesc Josep Deó i el de la Casa Verda de València.

L'estima de l'herba: Alfalfa i Userda

Editada per la ja mítica revista *Ajoblanco*, *Alfalfa* neix a l'estiu de 1977 com a "revista de ecología y alternativas". Paral·lelament, a la tardor d'aquell mateix any, l'Ajo editava un extra dedicat a la vida natural. A la portada sortia fotografiat a color un home nu assegut enmig del camp, un número animat per Jaume Roselló i Diego Segura, del col·lectiu Taller 7. A la presentació es podia llegir: "¿Una alternativa más? todos hablamos de alternativas. Hablamos. Pero son pocos los que la construyen". Entre els col·laboradors d'aquest revelador número figuraven els que després, l'any següent, editarien *Integral*. Però *Alfalfa* -tan fructífera i imaginativa com *Ajoblanco*- moriria un any després, l'estiu de 1978, amb una portada de l'il·lustrador de còmics Max i la petició de: "recomendada la reproducción de todos los artículos de esta revista".

Però el primer intent seriós de fer una revista ecologista estrictament catalana va ser obra de Santiago Vilanova. *Userda* neix l'estiu de 1977 amb el lema de "revista ecologista de Catalunya" i aconsegueix treure al carrer dotze números amb articles en castellà. *Userda* neix amb problemes econòmics ja de bon començament: "L'estructura informativa adoptada pel nostre col·lectiu ha ensopagat amb un dèficit econòmic gairebé crònic, que havia estat salvat mitjançant mil i una peripècies". Posteriorment, l'any 1981 part del material és reeditat en forma de quadern amb una portada contundent que associa una torre de refrigeració d'una central nuclear amb una torre babilònica. *Userda* és una revista ecologista radical que pretén estructurar un corrent econacionalista, però que connecta decididament amb l'ecologisme francès i britànic. Mitjançant el Col·lectiu de Periodistes Ecologistes de Catalunya (Vilanova, Reixac i Garcia) continuarien influïent en la informació ambiental com a professionals de diferents diaris i revistes.

TITOLA
FEBRER 1978 N.º 0

Amh aquest primer número, DE PA, NA, inicia la publicació d'un *Boletín* d'informació general que té com a objectiu principal la difusió de les dades i informació sobre els seus membres. Aquest *Boletín* a més de ser un mitjà de comunicació, té també un objectiu més: el de ser un mitjà de comunicació amb caràcter crític i amb una línia d'opinió que es caracteritzi per la seva independència i la seva capacitat de crítica i d'opinió. A més de ser un mitjà de comunicació, té també un objectiu més: el de ser un mitjà de comunicació amb caràcter crític i amb una línia d'opinió que es caracteritzi per la seva independència i la seva capacitat de crítica i d'opinió.

Adhuc admetem que ningú no té la solució total dels problemes que tenim plantejats, però creiem que les solucions concretes, de parlar a la pràctica, són les que més importen. No n'hi ha prou amb idees i idees, cal fer-les funcionar. És per això que aquest *Boletín* té un espai reservat a les crítiques i a les opinions dels lectors. És per això que aquest *Boletín* té un espai reservat a les crítiques i a les opinions dels lectors.

També comptem, doncs, amb un apartat dedicat a incorporar els projectes més innovadors tant de DE PA, NA, com d'altres grups ecologistes.

En principi, apart d'aquestes dues seccions, no ens a fems fets encara cap d'altre en concret. Si calgués, podríem fer un espai de debat i d'opinió, però creiem que el més important és el de parlar i de parlar bé. És per això que aquest *Boletín* té un espai reservat a les crítiques i a les opinions dels lectors.

Tus agraït!

La casa verde
Boletín

Manifiesto político por evitar la inauguración de l'Estad en el juicio contra la Tècnica d'Andorra

El Fiscal General de l'Estat: Fiscal o advocat del Govern?

La marjal de Pego-Oliva: una mala història interminable

No a la incineradora!

— El primer intent seriós de fer una revista ecologista estrictament catalana va ser obra del periodista Santiago Vilanova —

Amb una orientació diferent, dos anys després va néixer *Terra Verda*, una revista gairebé bordada. Dissenyada i animada per Isidre Rebenaque, apareixia el novembre de 1982 com a protaveu de l'Assemblea Verda. En els seus set anys de vida utilitzà sempre paper reciclat, cosa que no deixava de ser una certa heroïcitat. Els números constaten la voluntat d'elaboració d'un pensament verd insistentment independent.

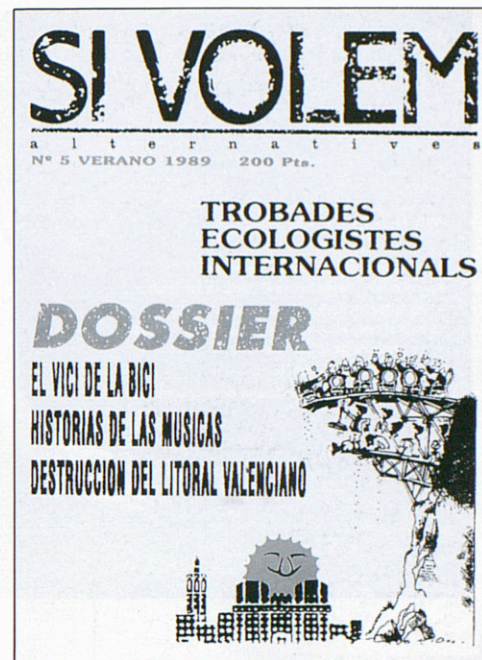
Els ecolibertaris

Entre 1977 i 1980 passen uns anys particularment fecunds. Als quioscs hom pot trobar revistes mensuals com *Ajoblanco* (1973-1980 i 1987 fins ara), *El Viejo Topo*, *El Ecologista* (novembre 1979-novembre 1980), *Integral* (1978), *Mientras Tanto* (1979), *Alfalfa* (1977-1978) i *Userda* (1977-1981). L'esclat llibertari a Barcelona i València va produir diverses revistes alternatives molt relacionades amb els sectors ecologistes llibertaris. A diferència de les revistes relacionades amb els sectors marxistes (*Bien*, *Mentrestant/Mientras Tanto* i *En Peu de Pau/En Pie de Paz*), aquestes connecten amb una tradició gràfica *underground* que donarà pas a un fenomen de *fanzines*, còmics i publicacions *punkies*.

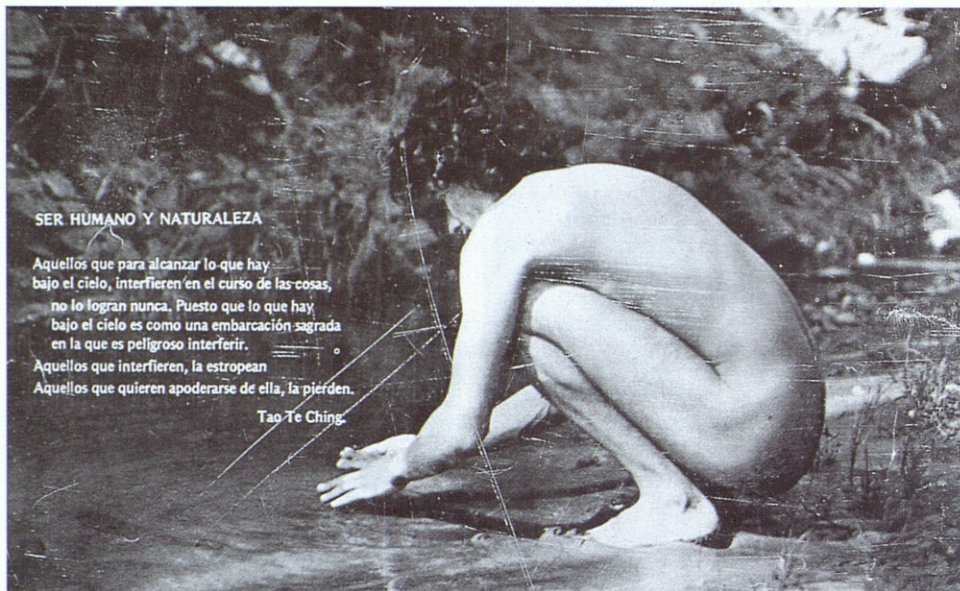
Bicicleta, nascuda a Madrid el novembre de 1977, tingué una forta presència valenciana, on residí una temporada per a finalment ser editada i enterrada a Barcelona. A la portada del primer número apareix un titular clarificador: "Ecologismo y revolución". Un indi en bicicleta aixecava la destal de guerra. La revista, que es podia comprar al quiosc per 60 pessetes, seguí fidel al seu nom i en portada sempre hi sortí una bici. La publicació anà millorant en qualitat i va desaparèixer el juliol de 1982, després d'haver editat 47 números. *Bicicleta* va ser escola de diferents periodistes, i se li podrien atribuir fills com el diari *Liberación*, en el terreny comercial, i *Malahierba*, en el militant.

Efectivament, l'abril de 1981 apareix a València *Malahierba*, "periódico de libre expresión crítica i libertaria" que incloïa articles en català amb una abundosa informació ecologista, i en el número 16 -de setembre de 1984- i últim, un suplement titulat *Herbasana*. A *Bicicleta* se li podria atribuir ser pare del projecte de premsa més agosarat: el diari *Liberación* (9 d'octubre de 1984-març de 1985) i fins i tot un nét: *Si Volem*, nascut la primavera de 1987, amb unes acurades portades serigrafades. *Si Volem* descansa des de l'estiu de 1990, després d'haver editat 8 quaderns.

Hem citat *Integral*. Aquesta revista va seguir ràpidament, des de la seva aparició la tardor de 1978, el camí de la professionalització i de la recerca d'un lector variat, més enllà dels sectors militantistes ecologistes, naturistes i vegeterianistes; uns lectors batejats amb el lema de "vitalistes conscients". A hores d'ara és una revista d'àmplia difusió a Espanya i recentment a Amèrica Llatina, amb 18.000 subscriptors i unes

— La segona meitat de la dècada dels setanta va ser l'època més fecunda en aparició de noves revistes —

SER HUMANO Y NATURALEZA

Aquellos que para alcanzar lo que hay
bajo el cielo, interfieren en el curso de las cosas,
no lo logran nunca. Puesto que lo que hay
bajo el cielo es como una embarcación sagrada
en la que es peligroso interferir.
Aquellos que interfieren, la estropean
Aquellos que quieren apoderarse de ella, la pierden.

Tao Te Ching

La fotografia d'un home nu a la portada i contraportada d'un extra d'Ajoblanco dedicat a la vida natural va marcar una època.

vendes entorn dels 60.000 exemplars. La volada del fenomen *Integral* i la seva identitat tenen una personalitat pròpia. L'editorial Ceasis edita a hores d'ara, les revistes *CuerpoMente*, *Altair* i *Biblioteca Verde*, el suplement *El Correo del Sol*, *Páginas Verdes*, la col·lecció de monogràfics i llibres, per no citar altres revistes editades en el passat, com *Natura Medicatrix*, revista professional trimestral per a l'estudi i la difusió de les alternatives sanitàries (número 0, hivern de 1982) i els quinze números de *Cielo y Tierra* (primavera 1982-tardor 1986). El primer número d'*Integral* ha estat reeditat vuit vegades, la qual cosa constata la fidelitat i la renovació del seu públic, que col·lecciona una revista a cavall de la notícia i de la divulgació.

La premsa antinuclear

Una de les publicacions més fructíferes del moviment ecologista va ser el *Bien*, acrònim del *Boletín de Información de Energía Nuclear* que Vicenç Fisas va donar a llum el juny de 1978. Portaveu del Comitè Antinuclear de Catalunya (CANC), va influenciar intensament el naixement del moviment antinuclear. En aquells anys, doctes previsions del Govern i de la indústria estimaven en 37 el nombre de reactors nuclears necessaris per als anys 90. El *Bien* va servir per canalitzar informació europea i orientar la cinquantena de col·lectius que amb molts esforços poden contemplar com, a hores d'ara, tan sols hi ha deu reactors nuclears comercials, si hi incloem el de Vandellòs I, en procés de desmantellament. Amb el temps, el *Bien* intentà d'ampliar continguts més enllà de la temàtica energètica però, finalment, amb 27 números a l'esquena, desapareixia l'abril de 1983. Dos anys després, el butlletí del Servei Mundial d'Informació sobre l'Energia (Wise),

elaborat entre Tarragona i Reus, va intentar omplir el buit deixat pel *Bien* i, amb caràcter mensual, publicà 17 números fins a l'abril de 1986. Curiosament, la revista moria el mateix mes que es produïa l'accident de Txernòbil, que soterrava definitivament la credibilitat de l'energia nuclear. La Taula Antinuclear edità set números del butlletí *Alarma*, el darrer en setembre de 1983, i cal sumar-hi la publicació de diferents butlletins de grups locals contra la nuclearització i les mines d'urani.

Ens hem decantat per explicar alguns dels projectes comunicatius de diferents col·lectius centrats en temes sectorials. Aquest és també el cas d'*Ecoagricultura*, portaveu de la Coordinadora d'Agricultura Ecològica (CAE). El primer quadern va aparèixer el gener de 1985, i la primera etapa es va tancar el desembre de 1989, amb el número 25, donant llum a una segona etapa en català.

La premsa pacifista

La premsa ecologista catalana ha tingut una gran relació amb la premsa antimilitarista i pacifista. *La Fullaraca*, per exemple, recollia sovint les activitats del moviment d'objecció de consciència. En un lloc destacadíssim, *La Puça i el General*, nascuda com a portaveu del Ganva (Grup d'Acció No Violenta Anti-Otan), el novembre de 1979 al Casal de la Pau, centre alternatiu del carrer Bruc on també es reunia el CANC. Després de diferents etapes, *La Puça* moria el març de 1990, havent editat 59 números. La Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural, altrament dita DEPANA, editava el febrer de 1978 el número 0 de *Titola*, un extravagant nom per a un butlletí que "no pretén ser cap òrgan oficial de la societat, ni tampoc volem que es converteixi en un mausoleu amb contalles fredes i sense ànima de les activitats de DEPANA". Posteriorment, l'estiu de 1988 la lliga edità un butlletí més seriós que ja ha vist vuit números, entre els quals destaca la diagnosi sobre l'estat de la natura a Catalunya. La cancel·lació de l'ajut d'un patrocinador congelà la continuïtat d'aquesta interessant revista naturalista.

Fora de Barcelona

A Girona, *La Fullaraca*, nascuda el març de 1980, aconseguí d'editar 48 números. La revista ecologista de Girona s'acomiadava la tardor de 1984 amb aquest balanç: "Lluny de plors i lamentacions, cal veure la gran quantitat d'informació i documentació generades. Més de 1.500 folis de dades és una quantitat no gens menyspreable". Seria interessant saber quina influència ha tingut *La Fullaraca* en la notable informació ambiental que es pot trobar a la premsa gironina actual. *La Casa Verda*, publicació d'Acció Ecologista Agró, és un cas ben singular. Inicialment, es tractava d'un butlletí destinat a recollir les activitats i campanyes promogudes des del centre

— Una allau imaginativa i una capacitat empresarial nul·la han caracteritzat les publicacions aparegudes —

alternatiu obert l'any 1982, seu de diferents col·lectius ecologistes, verds i alternatius. A poc a poc la publicació es va anar consolidant i el darrer número, 73, recull articles de pensament, periodístics i entrevistes. Amb una tirada de 3.000 exemplars, *La Casa Verda* és una de les poques revistes periòdiques escrites íntegrament en valencià i editades amb rotativa.

A les illes Balears, l'intent de consolidar una revista amb el nom de *L'Ecologista*, editada la primavera de 1985 en format diari, no va quallar, malgrat l'empenta del biòleg Xisco Avellà. Ara, *L'Ecologista* ha rebaixat plantejaments i és l'òrgan informatiu del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB), amb 7 números editats en format Dina4. A Menorca, el mateix grup edita *Socarrell*, nascuda l'abril de 1984 i amb 12 números editats.

Alguns intents de consolidar publicacions ecologistes locals o comarcals han aconseguit una certa continuïtat. Aquest és el cas de *La Carrasca*, nom de la publicació de la Colla Ecologista La Carrasca d'Alcoi, nascuda el maig de 1987, i que fins al desembre de 1991 han editat 14 números. Altres publicacions comarcals recents són *La Sitja del Llop*, revista del Montseny (número 1, juliol 1991) i *Full Informatiu del Grup per a la Defensa de la Natura del Berguedà* (número 4, març de 1992). A Campanet, *Correu Verd*, una dinàmica publicació juvenil ecologista, acaba de publicar el seu número 25.

Queda també per a la història *Maresme Verd*, editada inicialment per la Coordinadora Ecologista del Maresme i desapareguda l'estiu de 1987 amb 25 números al carrer, després d'una

etapa que es va iniciar a la tardor de 1986 com a publicació ecologista i cultural.

Cal dir que tota la ingent activitat dels grups ecologistes locals –que els ecologistes anomenen comarcals– va trobar un singular sistema de difusió. L'invent, ja mort després de 32 números (setembre de 1990), va ser batejat amb el nom de *Full dels Grups d'Estudi i Defensa de la Natura*, necessitats de socialitzar les seves campanyes. La presentació de les activitats adoptava el caràcter d'una espècie de fitxa on es podia trobar el logotip, l'adreça i una descripció de l'activitat en curs. Els coordinadors de l'aventura, l'Associació per la Defensa i Estudi de la Natura (Adenc), amb seu a Sabadell, publiquen ara uns fulls monogràfics, els *Eco*, dedicats cadascun a temes com l'agricultura ecològica, l'efecte hivernacle, el turisme de muntanya, les minicentrals hidroelèctriques, l'ornitologia, les deixalles, l'ozó o la fotografia de la natura, que reflecteixen els àmbits d'actuació d'avui dels grups naturalistes.

Prensa política

L'estiu de 1984 apareix *L'Alternatiu*, revista d'Alternativa Verda (Moviment Ecologista de Catalunya) que és la primera revista verda del Principat. Ara la publicació és equinoccial i ja n'han sortit 17 números. Els Verds del País Valencià editen un butlletí anomenat *País Verd*, i els de Mallorca, *Els Verds*.

Tot plegat, una cinquantena de capçaleres. Un material amb la suficient dimensió per a ser estudiat amb atenció. Una allau imaginativa i una capacitat empresarial nul·la. ●

MOTOR REPRIS

Gran Vía Corts Catalanes, 484 (esquina Viladomat)
Tels. 424 93 04 / 423 85 74. BARCELONA

En el centro.

GME OPEL GM

The advertisement features a large magnifying glass focusing on a circular inset map of Barcelona. The map shows the intersection of Gran Vía Corts Catalanes and Viladomat. A compass rose is positioned over the map, with the Opel logo in the center. The text 'En el centro.' is written in a stylized font across the map. In the bottom left corner, there are three logos: GME, OPEL, and GM.